

مراسم تقدیری‌های کتاب سال

• لیلی پوراسکندر

دکتر پرویز:

از جمله مسایلی که در سیاست‌های کلان این وزارتخانه به آن توجه شده، تجلیل از پدیدآورندگان و کسانی است که سال‌های طولانی برای عمل آوردن یک اثر، وقت صرف می‌کنند

مراسم اهدای جوایز پدیدآورندگان کتاب‌های تشویقی بیست‌وسوم آبان همزمان با آغاز پانزدهمین دوره هفته کتاب با حضور دکتر محمد پرویز معاون فرهنگی وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی، عبدالله انوار مصحح نسخه‌های خطی، مجید حمیدزاده مدیر کل اداره کتاب وزارت فرهنگ ارشاد اسلامی، دکتر کریم مجتهدی پژوهشگر و پدیدآورنده و تنی چند از مسؤولان فرهنگی، استادان و اهالی قلم در سرای دایمی اهل قلم برگزار شد.

در این مراسم دکتر محسن پرویز معاون فرهنگی با اشاره به تأسیس جایزه کتاب فصل گفت: از جمله مسایلی که در سیاست‌های کلان این وزارتخانه به آن توجه شده، تجلیل از پدیدآورندگان و کسانی است که سال‌های طولانی برای عمل آوردن یک اثر، وقت صرف می‌کنند، این سیاست موسسه خانه کتاب را مکلف کرد تا جایزه‌ای جدید به نام کتاب فصل تأسیس کند. به این ترتیب زوایایی را که در کتاب سال نتوانستیم پاسخگو باشیم با برپایی جایزه کتاب فصل جبران می‌کنیم.

پرویز ادامه داد: یکی از سیاست‌های کلان معاونت فرهنگی وزارت ارشاد در سال ۸۵ و ۸۶ کمک به ترویج کتاب خوانی است و آنچه می‌تواند به این مسأله کمک کند، بر طرف کردن مشکل «کتاب در دسترس» است این معاونت و سایر نهادهای کشور برای رفع این مشکل، طرح کتاب در اتوبوس، قطار و هواپیما را اجرا کردند. البته در برخی موارد این طرح‌ها نیمه کاره ماند. عادت مطالعه باید از کودکی نهادینه شود در زمان فراغت از کار می‌توان به مطالعه کتاب پرداخت و وقتی کودک با این تصویر در ذهن و این الگو رشد یابد، هیچ گاه از کتاب دور نخواهد بود.

وی در ادامه سخنانش از مستعمل و نامناسب بودن کتاب‌های کتابخانه‌های عمومی اظهار تأسف کرد و افزود: بعضی از این کتاب‌ها ظاهر نامناسبی دارند و طبیعتاً مخاطب را جذب نخواهند کرد. باید این کتاب‌ها را تازه کرد که این نو شدن هم به چرخه‌ی نشر و هم به مخاطبان برای مطالعه بیشتر کمک می‌کند. تکمیل منابع کتابخانه‌ها، احداث و تجهیز کتابخانه در نزدیک محل زندگی افراد، ایجاد سیستم‌های توزیع و کتابخانه مدارس از مهمترین اقداماتی است که باید از سوی وزارت ارشاد و سایر نهادهای مرتبط در اولویت قرار گیرد.

معاون امور فرهنگی وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی یادآور شد: تاکنون پنج دوره نمایشگاه «یاد یار مهربان» از سوی شهرداری برگزار شده که در این دوره معاونت فرهنگی در ۵۰ درصد بودجه و هزینه آن مشارکت کرده است. ایشان همچنان اشاره داشتند که دغدغه من این است که کتاب مناسب تولید و اندیشه‌ها تبدیل به کتاب شود و روانه

کتابخانه‌ها شود. فرزندانمان عادت کنند با کتاب انس بیشتری بگیرند و تا بزرگسالی این انس پایدار بماند. پرویز در پایان از مسؤولان صدا و سیما خواست با تبلیغ کتاب‌های مناسب، به بالا رفتن تیراژ این کتاب‌ها کمک کند همچنین از پدیدآورندگان برای تولید کتاب‌های مناسب و کمک برای ترویج و اعتلای کتابخانه‌ی و تجهیز کتابخانه‌ها یاری خواست.

سپس سید عبدالله انوار نسخه‌شناس سرشناس کشورمان سخنران بعدی مراسم، در سخنرانی خود گفت: باید بگوییم که من در فصل پاپانی حیات خود هستم، برخوردی را که امروز با کتاب و بخصوص نسخ خطی می‌بینم، برایم حیرت آور است. پنجاه سال پیش به حکم استخدامی در کتابخانه‌ی ملی مشغول به کار شدم در آن زمان به نسخ خطی اصلاً توجهی نمی‌شد و نسخ خطی را نوشتاری می‌دانستند که زندگی آن‌ها تمام شده و حتی مدیر کل اداره فرهنگ آن زمان که کتابخانه ملی را زیر نظر داشت، در جلسه‌ای گفته بود هر گونه توجه به نسخ خطی مانند توجه به مدار است و باعث خسران خواهد بود.

وی در ادامه گفت: در آن روزگار کتابخانه ملی تحت ریاست کسی قرار گرفت که با کتاب بزرگ شده بود و می‌دانست چه گنجینه‌ای بدست آورده است و پس از رسیدن به این مقام خواست این سازمان

را به حرکت در آورد و عجیب این که توانست این کار را انجام دهد. آن روز فهرست‌نویسی برگه‌شناسایی شخصی نداشت و خدمت نگار نمی‌دانست از چه روشی استفاده کند. در آن زمان با کارهایی که انجام دادم توانستم نیاز مخاطب را بر آورده کنم. این کارها را درون کتابخانه انجام دادم و چون به فضای بیرونی راه یافت که در یک نسخه چاپ شود، باز مسأله حمل بر مردار مطرح شد و چاپ آن هشت سال معلق ماند.

پس از انوار، علی‌اکبر رنجبر کرمانی از برگزیدگان درباره ترجمه کتاب «دایرةالمعارف یهود و یهودیت و صهیونیسم» که سرویراستاری آن را بر عهده داشته است، سخن گفت و یادآور شد: آشنا کردن محققان ایرانی با فرهنگ و ادیان یهودیت که یکی از ادیان ابراهیمی است، هدف ترجمه این کتاب بوده است. این اثر حاوی نگاهی علمی و غیر متعصبانه و غیر یهودی است. مسأله یهودستیزی هرگز در ایران نبوده و به اعتراف خود بزرگان یهودی در ایران آنچه به عنوان یهودستیزی مطرح بوده، چیزی است که در اروپاست و این کتاب حقایق را بازگو می‌کند.

نصرت‌الله حکمت دیگر سخنران و برگزیده این مراسم بود و به دلیل انتشار کتاب حکمت و هنر در عرفان ابن عربی مورد تقدیر قرار گرفته بود، توضیح داد: درباره ابن عربی می‌توان گفت که ما در آغاز شناخت ابن عربی هستیم و کارهایی که درباره او در ایران انجام شده، گام‌هایی است که هنوز ما را با جوانب مختلف او آشنا نکرده است.

اثر برجسته این حوزه کتاب محسن جهانگیری است و کسانی که در این حوزه مطالعه می‌کنند، هیچ‌گاه از این کتاب بی‌نیاز نیستند. ما درباره شناخت ابن عربی تقریباً یک فضای از پیش تعیین شده نداریم و پای مستشرقان هنوز به طور وسیع به حوزه ابن عربی باز نشده است و این جای خوشحالی است؛ چرا که در حوزه اندیشه اسلامی و بخصوص در مورد فیلسوفان نخستین اسلامی مانند ابن‌سینا، کندی و فارابی، اکثر مطالعات توسط مستشرقان صورت گرفته است.

وی یادآور شد: امروز با بی‌مهری دانش‌جویان به فلسفه اسلامی مواجهیم. اکثر دانش‌جویان به فلسفه غرب گرایش دارند؛ پس از فلسفه اسلامی استقبال نمی‌شوند و درباره اکثر فیلسوفان اسلامی گام‌های اساسی بر نداشته‌اند. حتی درباره ابن‌سینا که کارهای زیادی شده، وقتی به متون اصلی مراجعه می‌کنیم، می‌بینیم که هنوز خیلی از افکارش را نمی‌شناسیم در واقع ما هنوز ابن‌سینای فیلسوف نداریم در مورد فارابی هم مطالعات گسترده انجام نداده‌ایم.

کریم مجتهدی نویسنده و پژوهشگر در ادامه متذکر شد: مسأله این نیست که ما کانت می‌خوانیم و ابن عربی نمی‌خوانیم مسأله این است که نه کانت می‌خوانیم نه ابن عربی. آنچه بر سر ما آمده، سطحی‌نگری است اگر با تعمق نخوانیم، بهتر است که اصلاً نخوانیم. ما در دوره‌ای در این کشور زندگی کرده‌ایم که مسؤولان امور گنجینه‌های ناشناخته و نسخ خطی را که مقدار زیادی از آنها را برده بودند و آنچه مانده بود بسیار ناچیز بود، که آن را هم مردار می‌دانستند. به نظر، اصول نادرست در عرض این ۱۰۰ سال بر ذهن ما ایرانی‌ها حاکم شده و ما به یک چهل مرکب رسیده‌ایم.

وی افزود: ما تصور کرده‌ایم هر چه نو است و از غرب می‌آید،

خوب است و بقیه را باید دور بریزیم. این درست مثل وباست که ما گرفتارش هستیم. نمی‌گوییم که تجدید نباید باشد، ولی باید گفت اگر قدیم نباشد، جدید هم نخواهد بود. هویت ما هم گذشته و هم آینده است. هویت فعلیت و صرف فعل است و فعل بودن به عنوان یک ایرانی نشان دادن تاریخ گذشته در وجود حاضر است؛ در نتیجه قبول این که تجدد به درد نمی‌خورد، می‌تواند اشتباه باشد عکس آن هم اشتباه است. اگر من ایرانی می‌خواهم متجدد شوم، نباید تیشه به ریشه‌ام بزنم. باید واقع‌بین باشیم. به صنایع و قدرت‌ها پی ببریم و بتوانیم بر اساس تبادل فکر باهم مشورت کنیم و آینده را بر اساس گذشته‌مان بسازیم.

در ادامه این مراسم دکتر منوچهر اکبری، دبیر علمی کتاب سال جمهوری اسلامی ایران بیانیه هیأت داوران را قرائت کرد.

در این بیانیه آمده است: «با تکیه بر منابع و دستاوردهای پژوهشگران می‌توان گفت که هیچ دین و آیین و مکتب و فرهنگی در جهان به اندازه دین اسلام و آیین و فرهنگ مسلمانان به کتاب و نگارش و کتاب‌خوانی و ساخت و پرداخت کتابخانه ارج و اهمیت نداده است. نگاهی به سرگذشت کتاب‌نویسی و شمار کتاب‌ها و رساله‌های دست‌نوشته و ساخت و برپایی کتابخانه‌های همگانی، نیمه همگانی و شخصی متصل و ملحق به مدرسه‌ها و آموزشگاه‌ها و جدای از آن‌ها، این ادعا را اثبات می‌کند. حتی هنگامی که کاتبان و رونویسان از روی کتاب‌ها و رساله‌ها رونویسی می‌کردند، توجه به آثار مهم با علائق دینی و عرفانی همراه بود.»

در بخش دیگری از این بیانیه عنوان شده است: «در فرهنگ اسلامی، پس از اعتقادات بنیادین، هیچ چیز به سرعت و گستردگی کتاب وارد زندگی مسلمانان نشد. مسلمانان از همان سده‌های آغازین به کتاب همچون ابزار مهم و سرنوشت‌ساز فرهنگساز و با دیدی شکوهمندانه و تقدس‌آمیز می‌نگریستند و برای آن احترام خاصی قابل بودند.»

از کتاب دوستی ایرانیان و مسلمانان داستان‌ها برجای مانده که غرور آفرین و تحسین برانگیز است. ایرانیان مسلمان در نگارش رساله و کتاب در هر شاخه‌ای از دانش و هنر پیشگام بوده‌اند. نگاهی به نام‌های نویسندگان ایرانی مسلمان و عنوان‌های رنگارنگ و انبوه کتاب‌هایی که در قرون مختلف نوشته‌اند، هر دانش‌پژوه و دوستدار کتاب را شگفت‌زده می‌کند. اگر پژوهشگری آستین همت بالا زند و آماری از درصد نگاشته‌های ایرانیان مسلمان را در رشته‌های گوناگون ادبی، علمی، هنری، اخلاقی، دینی و فنی نشان دهد، خواهیم دید که ایرانیان دیرباز چه نقش سترگی در کتاب‌نگاری، خوشنویسی، کتاب‌پردازی، نسخه‌نویسی، آفرینش هنرهای جلدسازی، تزیین و تذهیب و دیگر هنرهای وابسته بازی کرده و به کتاب پربرگ فرهنگ و تمدن اسلامی چه برگ‌های زرین و جاودانه‌ای افزوده‌اند.

در این بیانیه، هیأت داوران، ارزیابی کتاب‌ها را چنین بیان کرده‌اند: «در بیست و چهارمین دوره کتاب سال جمهوری اسلامی ایران نیز همانند دوره‌های پیشین بر اساس ضوابط و آیین‌نامه مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی، دآوری آثار در دو مرحله انجام شد. با این تفاوت که در این دوره سعی کردیم در مرحله اول نیز تا آن‌جا که امکان دارد از ۴ داور استفاده کنیم.»

- ۱۷- استراتژی رقابتی (تکنیک‌های تحلیل صنعت و رقبا) / ترجمه دکتر جهانگیر مجیدی و دکتر عباس مهرپویا
- ۱۸- اکولوژی گیاهان خاکروی / تألیف دکتر محمدرضا مقدم
- ۱۹- زهکشی جدید (برنامه‌ریزی، طراحی و مدیریت سیستم‌های زهکشی) / ترجمه و تدوین دکتر امین علیزاده
- ۲۰- تاریخ‌شناسی معماری ایران: طرح رویکردی جدید با توجه به کاستی‌های تاریخ نگاری معماری ایران / تألیف مرحومه نسرين گیلجانی مقدم
- ۲۱- با کاروان نیزه ترکیب بند عاشورایی / آفرینش علی‌رضا قزوه
- ۲۲- غزل غزل‌های سورنا / مرحوم منوچهر آتشی
- ۲۳- چراغانی بی دلیل / حمیدرضا شکارسری
- ۲۴- مدیریت ریسک خشکسالی (شناخت و راهکارها) / تألیف جواد بداقجمالی، مهدی آسیایی فریمانی، سینا صمدی نقاب و دکتر سهیلا جوانمرد
- ۲۵- مژده‌ای در کوهستان؛ انسان‌ها پای ترازو بایستید؛ از شما به سوی شما برای شما / تألیف سعید روح‌افزار
- ۲۶- کفش‌های پولکی / شکوه قاسم نیا
- ۲۷- آی زنگوله، آی زنگوله / افسانه شعبان نژاد
- ۲۸- زمین ما دل ما / اسدالله شعبانی
- ۲۹- آقای رنگی و غربه ناقلا (یا این جوری بود که اون جوری شد) / تألیف فرهاد حسن‌زاده
- ۳۰- به سوی زندگی، به سوی ... / ترجمه نیلوفر باقرزاده اکبری
- ۳۱- زیر درخت زلزالك: (سال‌های قحطی ایرلند) / ترجمه محبوبه نجف‌خانی
- ۳۲- آموزش رایانه: اولین سری کتاب‌های رایانه / تألیف هما ملک
- ۳۳- از حمورابی تا امپراتوری وحشت: نگاهی به تاریخ سیاسی عراق تا سقوط صدام / تألیف سیروس غفاریان
- آثار شایسته تقدیر بیست و چهارمین دوره کتاب سال جمهوری اسلامی ایران
بخش فلسطین پژوهی:
- ۳۴- دایرةالمعارف یهود، یهودیت و صهیونیسم / ترجمه موسسه مطالعات و پژوهش‌های تاریخ خاورمیانه
- ۳۵- یهود بین الملل / ترجمه علی آرش
- ۳۶- یهودیان و حیات اقتصادی مدرن / ترجمه رحیم قاسمیان
- ۳۷- وضعیت آوارگان فلسطینی در حقوق بین‌الملل / ترجمه محمد حبیبی مجنده ومصطفی فضالی
- در این مراسم همچنین از پنج خادم نشر از سوی معاونت فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی تقدیر و به آن‌ها جوایزی اهدا شد. اسامی برگزیدگان به شرح زیر است:
- ۱- کریم مجتهدی مؤلف برتر
- ۲- حسین کچوئیان مترجم برتر
- ۳- عبدالله انوار مصحح برتر
- ۴- سید علی آل داوود مقاله‌نویس برتر
- ۵- بهروز ایمانی متن پژوه برتر
- از میان ۷۸۶۶ اثری که به دبیرخانه کتاب سال جمهوری اسلامی ایران رسید، در مرحله اول ۷۴۹۵ حذف شدند و مابقی یعنی ۳۷۱ اثر به مرحله دوم راه یافتند و ۳۳ اثر شایسته تقدیر شناخته شدند. در مرحله دوم، آثار توسط حداقل ۴ داور خبره ارزیابی و براساس برگه‌های ویژه‌ای که بر اساس معیارهای مورد اتفاق اهل نظر طراحی شده‌اند، امتیازبندی و آثار برگزیده و شایسته تقدیر مشخص شدند.
- همچنین در این دوره دو جایزه جنبی نیز اهداء شد. جایزه نخست ویژه سال پیامبر اعظم(ص)، که در این حوزه نزدیک به ۱۵۰۰ اثر بدون در نظر گرفتن سال انتشار مورد ارزیابی قرار گرفت و ۷ کتاب در شاخه‌های، تألیف و ترجمه برگزیده شدند.
- دیگری جایزه ویژه قیام مردم مظلوم فلسطین است که به منظور حمایت از قیام حق‌طلبانه مردم مظلوم فلسطین و اثبات اهتمام نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران به این مهم، جایزه دیگری به آثار منتشره در این حوزه اختصاص یافت. در ارزیابی، هیأت داور، سال ۱۳۸۱ یعنی سال آغاز انتفاضه دوم تا سال جاری را به عنوان دایره داور برگزید و از این میان نزدیک به ۲۲۰ اثر، یک کتاب را برگزیده و چهار اثر را شایسته تقدیر دانست.
- آثار شایسته تقدیر بیست و چهارمین دوره کتاب سال جمهوری اسلامی ایران به این شرح اعلام شد:
- ۱- مبانی الاحکام فی اصول شرائع الاسلام / تصحیح جامعه مدرسین حوزه علمیه قم.
- ۲- تذکره الفقها / تصحیح مؤسسه آل‌البیت (ع)
- ۳- امر به معروف و نهی از منکر در اندیشه اسلامی / ترجمه احمد نیایی.
- ۴- حکمت و هنر در عرفان ابن عربی (عشق، زیبایی و حیرت) / تألیف دکتر نصرالله حکمت
- ۵- شناخت اجتماعی / ترجمه حسین کاویانی
- ۶- دگرگونی ساختاری حوزه‌ی عمومی (کاوشی در باب جامعه‌ی بورژوازی) / ترجمه جمال محمدی
- ۷- فهم علم اجتماعی / ترجمه شهناز مسمی پرست
- ۸- مقدمه‌ای بر ذرات بنیادی / ترجمه نادر قهرمانی
- ۹- زمین ساخت جهانی / ترجمه جمشید حسن‌زاده و دکتر سروش مدبری
- ۱۰- سوسیوبولوژی (زیست‌شناسی اجتماعی) / ترجمه عبدالحسین وهاب‌زاده
- ۱۱- کاربرد سرمایه‌ها در مهندسی پزشکی / تألیف دکتر فتح‌الله مضطرزاده و زامک نور محمدی
- ۱۲- روش‌های استخراج معادن سطحی / تألیف دکتر مرتضی اصانلو
- ۱۳- اصول طراحی شبکه‌های کامپیوتری: طراحی و پیاده‌سازی شبکه‌های محلی، بین شهری، بی‌سیم و پردیس / تألیف دکتر احسان ملکیان
- ۱۴- طراحی اجزاء ماشین / ترجمه دکتر غلامرضا زارع‌پور
- ۱۵- اصول ترمودینامیک / ترجمه دکتر محمد علی رضانی و دکتر محسن حسونند
- ۱۶- مهندسی شیمی / ترجمه دکتر محسن عدالت و سودابه دلیل